

Silvie Kotherová: proseminář k buddhismu II.

Rozprava ke Kálamům

Kusalamúla a Akusalamúla (kořeny dobrého a zlého)

- *Múla*- „kořen“ – příčina, podmínka, tvůrce (tvoří znovuzrození).
- Zahrnují všechny volní činný, které připoutávají bytosti k samsáře.
- Skutky pramenící z těchto kořenů jsou karmické (prospěšné nebo neprospěšné)
- Pojem neprospěšný je širší než pojem nemorální, jelikož zahrnuje stopy karmických nečistot (které nemusí být v přísném slova smyslu nemorální – myšlenka)

Akušalamúla (pál. Akusalamúla)

- Tzv. „tři kořeny zla“, nebo také neprospěšné kořeny
- je to nezdravý stav mysli (gélaňňa), morálně pochybný, nenásledovánímhodný, přinášející nepříjemné karmické důsledky (dukha -vipáka).
- Tři kořeny se navzájem podněcují a podporují.
- ***Ikonoografie: Bhavačakra*** (kolo života) – uprostřed tři kořeny zla v podobě *kohouta, hada a prasete*, kteří se točí stále dokola snažíce jeden druhého chytit za ocas.

Akušalamúla - kosmický konflikt

- Neustálý boj na úrovni mikro i makrokosmu
- Nepřestávající soupeření přitažlivosti a odpudivosti – chtivosti a nenávisti.
- Tento kosmický konflikt je jedním aspektem **dukkha** (nespokojenosti, strasti).
- Je tedy „oním prokletím neklidu, nesmyslného pohybu.“

Akusalamúla a morální škála

- není to pouze úroveň těla a řeči (nám známý hřích)
- ale rovněž úroveň myšlenek, které vytvářejí tzv. neprospěšnou mentální karmu
- **úmysl!** – pokud však za chtivostí, nenávistí či zaslepeností, v jakémkoli stupni intenzity nestojí úmysl škodit druhým nejsou špatné či nemorální. Jsou však stále *karmicky neprospěšné* – neboť nás drží v „otroctví“ a vedou k nepříjemným výsledkům.

Chtivost (lóbha)

- nezřízená touha po smyslovém předmětu, představován jako *kohout*, lze ho vymítit štědrými dobročinnostmi (**dána**)
- je stavem nedostatku, potřeby a chtění. Volá po naplnění a trvalém uspokojení. Její puzení je však *z principu neukojitelné!*
- Šíře významu: zalíbení, přání, toužení, náklonnost, záliba, připoutanost, oddanost, žádostivost, vášeň, nestřídmost, nevázanost, majetnickost, lačnost, hrabivost, touha po předmětech pěti smyslů, touha po majetku, potomcích, slávě, atd.

Nenávist (dósa)

- Vnitřní neuspokojená touha a raněná pýcha
- Zobrazována jako *had*, lze ji vymítit uplatňováním laskavosti (pál. **mettá**, san. **maitrí**)
- Je chybnou reakcí na nestálost, nespolehlivost a nedokonalost: tedy na pomíjivost, která je přirozenou kvalitou veškeré podmíněné existence.
- Šíře významu: zklamání, skleslost, strach, zoufalství, nelibost, antipatie, nechut', odpor, ošklivost, zášť, závist, nevrlost, mrzutost, podrážděnost, nepřátelskost, nechut', averze, zlost, vztek, zuřivost, hněv, zloba, pomstychtivost.

Nevědomost, zaslepenost (móha)

- je stavem zmatenosti a bezmoci
- ve svém aspektu chybných názorů ústí v dogmatismus, fanatismu, obsese
- mysl je pod jejím vlivem rigidní a uzavřenou
- základní forma nevědomosti, ze které pramení všechny ostatní typy
- je *představou nějakého trvalého já* – prohlédnout tuto iluzi je možné pomocí kultivace pravého pochopení, posíleného meditačním vhledem.

Nevědomost, zaslepenost (móha)

- Jde o nedostatek správného pochopení tykajícího se čtyř vznešených pravd:
  - jmenovitě o neznalost (či záměrné ignorování) plného dosahu a hloubky utrpení, jeho pravé příčiny, dále skutečnosti, že lze dosáhnout konce utrpení a že existuje cesta vedoucí ke konci utrpení.
- Šíře významu: tupost, hloupost, nechápavost, zmatenost, neznalost podstatných věcí (např.:čtyř ušlechtilých pravd), předsudek, zaujatost, ideologický dogmatismus, fanatismus, chybné názory, domýšlivost, pýcha.

Akusalamúla

- Dokonce i *nirvána* je vysvětlena v termínech kořenů: coby úplné zaniknutí/vyhasnutí chtivosti, nenávisti a klamu.
- Abhidharma používá neprospěšné kořeny ke klasifikaci neprospěšných typů vědomí + typologii ***osobnostních temperamentů/charakterů***:
  - ten, komu dominuje smyslová žádostivost a chamtivost,
  - ten, komu dominuje hněv a nenávist,
  - ten, komu dominuje pomýlenost či nevědomost,
  - ten, komu dominuje víra a oddanost, tedy potřeba věřit,
  - ten, komu dominuje inteligence,
  - ten, komu dominuje spekulativní charakter.

Akusalamúla a meditační praxe

- *Smyslová touha* (chamtivost) - deset druhů znečištění a kontemplace těla
- *Nenávist a agresivita* - čtyři božské stavy laskavosti, soucitu, radosti a nezaujatosti, příp. barevné kasiny.
- *Pomýlenost a spekulativní charakter* – vědomé sledování dechu (přispívá k přerušení roztěkaného myšlení).
- *Věřící typ* - prvních šest předmětů soustředěného přemýšlení
- *Intelligence* - rozjímání nad smrtí a pokojným klidem, vnímání odpudivosti stravy
- *Všechny typy* - šest kasin a arúpa stavy.

Anguttara -nikája, 3,68,

- „Může se stát, mniši, že se vás někteří, kdo nejsou členy řádu, zeptají: „Existují, přátelé, tři stavy mysli: chtivost, nenávist a zaslepenost. Jaké je mezi nimi rozdíl, jaká je jejich různorodost, jejich odlišnost?“
- **„Chtivost je menší chyba a slábne pomalu, nenávist je velká chyba a slábne rychle, zaslepenost je velká chyba a slábne pomalu.“**

Kusala

- Tzv. „*tři kořeny dobra*“, zdravý stav mysli (arógja), jako morální neposkvrněnost, přinášející příznivé karmické důsledky (sukkha -vipáka)
- Dobročinnost je podmínkou dávání (dána), laskavost je podmínkou ctnosti (síla), nezaslepenost je podmínkou mentálního rozvoje či meditace (bhavaná).
- Porozumění nestálosti, utrpení a ne-já je ovlivněno laskavostí, štědrostí a moudrostí. Ty jsou zároveň důsledkem porozumění nestálosti, utrpení atd.

Dobročinnost, laskavost *ne-nechtivost (dána)*

- Člověk *nepodléhá utrpení zrození*, ne-chtivost je opakem žádosti, která je samým kořenem utrpení zrození.
- Je předpokladem šťastného života *mezi laiky* (kteří se často přou o majetek).
- Nedochozí ke *znovuzrození v říši hladových duchů (péta)* – důsledek žádosti.
- Je podmínkou zdraví a bohatství
- Takový člověk rozumí *nestálosti*
- Šíře významu: nesobeckost, obětavost, štědrost, velkorysost, benevolentnost, myšlenky a činy obětavosti a sdílení, odříkání, nestrannost.

Laskavost, ne – nenávist (mettá)

- Člověk *nepocituje utrpení stárnutí* (silně či předčasně), jelikož rychle stárne ten, kdo v sobě pěstuje silnou nenávist.
- Je předpokladem šťastného života kdekoliv.
- Nedochází ke znovuzrození *v pekelných světech* (nenávist a popudlivý temperament).
- Je podmínkou mladistvého vzhledu.
- Dotyčný rozumí *utrpení*.
- Šíře významu: laskavost, soucit, sympatie, přátelskost, vlídnost, odpuštění, snášenlivost, tolerantnost, trpělivost, shovívavost.

Vědomost, ne-zaslepenost (vidja /vidždža)

- Člověk *netrpí ve smrti* (způsobeno zmatenou či zaslepenou myslí).
- Umožňuje šťastný život v *prostředí asketů a mnichů* (kteří se často přou kvůli svým názorům).
- Zabraňuje *znovuzrození ve světě zvířat* (zaslepenost).
- Je podmínkou dlouhověkosti a daru osobního rozvoje.
- Je schopen pochopit *ne-já* (má dovednost v uchopování pravé povahy věcí).
- Šíře významu: moudrost, vhled, vědění, porozumění, pochopení, inteligence, prozíravost, rozlišování, nestrannost, vyrovnanost.

